

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

یونس نگاه

۰۴ جولای ۲۰۲۲

یونس نگاه

جرگه کلید نیست

(این نوشته یک روز پیش از مجلس طالبان نوشته شده بود. خواندنش بعد از مجلس بی‌فایده نیست.)

در آسایش و صلح در افغانستان به دروازه‌ای می‌ماند که از سر تا پایش قفل زده شده است. به وجود قفل‌ها، تقریباً همه اذعان دارند؛ اما در تشخیص کلیدها اتفاق نظر نیست. برخی با این پیش‌فرض که افغانستان مثل صدها سال پیش، جامعه‌ای بسته و سنتی است و هنوز برای سازوکارهای دموکراتیک آمادگی ندارد، جرگه را شاه‌کلید می‌دانند؛ اما سابقه جرگه‌ها، در عصر ما، چیزی دیگر می‌گوید. به یاد نداریم که در این چند دهه، یکی از ده‌ها جرگه و مجمع ملاها، ریش‌سفیدان و قومندان‌ها گرهی از کار گشوده باشد.

اولین جرگه‌ای که پس از کنفرانس بن از ۱۰ تا ۱۹ جون ۲۰۰۲ برگزار شد، با آن‌که نمایندگان طیف‌ها و اقلیت‌ها مختلف در آن حضور داشتند، اما مهندسی شده و غیردموکراتیک بود. در آن جرگه نیز هیأت پنهان برگزارکننده تصمیم می‌گرفت که چه کسانی شرکت کنند، چه مسائلی مورد بحث قرار گیرد، کی‌ها به چوکی و مقام برسند و کدام گروه‌ها حذف شوند.

در آن جرگه به دستور امریکایی‌ها حضور نمایندگان رسمی طالبان قذغن شده بود؛ چرا که امریکا اجازه ایجاد حکومت «همه‌شمولی» را که در آن طالبان هم نماینده داشته باشند، نداده بود. هنگامی که طالبان در ماه دسمبر ۲۰۰۱ در قندهار برای تسلیمی اعلام آمادگی کردند [i]، به کرزی اجازه مذاکره داده نشد. دونالد رامسفلد، وزیر دفاع وقت امریکا، در پاسخ به سؤال خبرنگاران، مذاکره با طالبان را رد کرده بود. [ii] نهادهای بین‌المللی حامی جرگه اضطراری و پروسه‌های پس از آن، انتظار داشتند که آن تدابیر باعث ثبات نسبی شود و زمینه ایجاد حکومت «همه‌شمول» را فراهم سازد. اما دیدیم که جرگه‌ها و دولت‌های بعد از کنفرانس بن به رغم تنوع نسبی در ترکیب، در مسیر زوال قرار گرفتند؛ چرا که غیردموکراتیک و مبتنی بر پیش‌فرض صغارت مردم مهندسی شده بودند.

امروز طالبان و حامیان بین‌المللی‌شان همان بی‌راهه را با روش بسیار ناشیانه‌تر می‌پیمایند. طالبان مدعی ایجاد اداره هم‌شمول هستند و برای تکمیل شکلیات، جرگه راه انداخته‌اند تا با نشان دادن تفاوت نسبی در دستار و ریش اشتراک‌کنندگان، ادعا کنند که در حد ظرفیت جامعه افغانستان، جرگه ای هم‌شمول برگزار کرده‌اند تا در مورد برخی مسایل عمده «امارت هم‌شمول» تصمیم بگیرند. اکنون نیز نهادهای تاثیرگذار بین‌المللی، ایالات متحده، اتحادیه اروپا و کشورهای همسایه تلاش دارند نشانه‌های «پیشرفت» را در عقب‌گرایی و استبداد طالبان جست‌وجو کنند و زمینه صلح و امنیت در کشوری که گویا مستحق امیران و خلیفه‌های عصر چوپانی است، فراهم شود.

امریکا اگرچه هنوز امارت طالبان را به رسمیت نشناخته است، اما همسویی و حمایتش از استقرار نظام طالبانی را پنهان نمی‌کند. جرگه، بینی‌خمیرنی است که نهادها و کشورهای علاقه‌مند به همکاری با طالبان به آن گروه پیشنهاد کرده‌اند. نماینده ویژه امریکا در ماه جنوری حمایت کشورش را از برگزاری جرگه اعلام کرد. او گفت که سیستم حکومتی افغانستان باید در لویه‌جرگه مشخص شود و امریکا، سازمان ملل یا کدام کشور دیگر نباید طالبان را برای وارد کردن افراد حکومت سابق به اداره آن گروه، تحت فشار قرار دهند. [iii] تعریف توماس ویست از جرگه با تعریف طالبان اگر یکی هم نباشد، مشکل جدی خلق نمی‌کند؛ چرا که ما دیدیم امریکا و طالبان در آستانه فروپاشی جمهوری اسلامی، از ماده‌های توافق‌نامه دوحه و چگونگی تطبیق آن تعبیرهای متفاوت ارائه می‌کردند، اما این تفاوت مانع همراهی امریکا با طالبان نشد.

نشانه‌های همراهی امریکا با جرگه طالبان را می‌توان در خبرهای این چند روز نیز دید. دو روز پیش از شروع جرگه طالبان، رسانه‌ها گزارش دادند که کابینه جو بایدن با طالبان روی سیستمی برای آزادسازی ذخایر پولی بانک مرکزی افغانستان کار می‌کند. [iv] در آن خبر آمده است که از این پول برای رسیدگی به بحران بشری در افغانستان استفاده خواهد شد. اما می‌دانیم که طالبان از کمک‌های بشردوستانه چگونه برای تمویل برنامه‌های بنیادگرایانه و پرداخت معاش و امتیاز به جنگ‌جویان‌شان استفاده می‌کنند. ذخایر ارزی افغانستان با هر روشی که تحت اداره طالبان مصرف شود، بخش عمده‌اش به جیب آن گروه خواهد ریخت.

در اتفاقی دیگر، یک روز مانده به شروع جرگه، امیرخان متقی، سرپرست وزارت خارجه طالبان، در رأس یک هیأت برای مذاکره با مقام‌های امریکایی به قطر رفت. در آن هیأت، نمایندگان وزارت مالیه طالبان و بانک مرکزی تحت کنترل این گروه نیز حضور داشتند. این‌ها نشان می‌دهد که جرگه در هماهنگی با امریکا برگزار شده است و احتمالاً بودجه آن را نیز منابع خارجی پرداخته‌اند.

طالبان از این جرگه به نام «نشست عالمان دین» یاد کرده‌اند که در آن افراد متنفذ نیز شرکت خواهند داشت. مسیر شناسایی و دعوت اشتراک‌کنندگان، ترکیب اعضای جلسه را آشکار می‌سازد. در نامه‌ای که از سوی طالبان نشر شده، صلاحیت تعیین نمایندگان به این چهار اداره داده شده است: (۱) استخبارات؛ (۲) امر به معروف و نهی از منکر؛ (۳) حج و اوقاف؛ (۴) شورای علمای ولایت‌ها.

طالبان از این جرگه برای تقویت صفوف خود و نیز جلب رضایت نسبی همکاران خارجی استفاده خواهند کرد. در آن، تصامیمی برای عقب راندن جامعه اعلام خواهد شد و چند حرکت نمادین برای جلب رضایت کمک‌کنندگان نیز صورت خواهد گرفت. در عین حال، جرگه ثابت خواهد کرد که طالبان به مشورت و خواست مردم بی‌توجه‌اند و با رفتن به مسیرهای استبدادی آزموده شده، قفل‌های تازه بر دروازه آسایش و صلح خواهند بست.

تمام بازیگران عرصه سیاست کشور، کلیدی با خود حمل می‌کنند. نقش پاکستان در خلق وضعیت جاری بسیار پررنگ بوده است و یکی از کلیدها در آن کشور نگهداری می‌شود. امریکا و متحدانش به دلیل نفوذی که در منطقه دارند و نیز

منافعی که در میدان بازی افغانستان تعقیب می‌کنند، هم خود صاحب کلیدند و هم به تعدادی از کلیدک‌های منطقه‌ئی و داخلی دسترسی دارند. تنها بازیگر بی‌کلید، گروه طالبان است. این گروه با رویکرد ارتجاعی و سابقه دشمنی‌اش با تمام نشانه‌های صلح، کار، تعلیم و آزادی، به منبعی شر بدل شده است و نمی‌توان انتظار داشت گامی برای صلح و آسایش بردارد. طالبان آشکارا اعلام می‌کنند که در حال بمب‌گذاری افغانستان هستند. مکاتب را مسدود و رسانه‌ها را سرکوب می‌کنند، آموزش‌گاه‌های انتحاری و مدارس طالب‌پرور می‌سازند، ادارات را از اهل تخصص خالی و منابع طبیعی کشور را غارت می‌کنند.

کلیدهای بسیاری در دست افشار غیرطالبانی افغانستان است. اتحاد نیروهای غیرطالبانی و پیمودن مسیر بومی برای اعاده حاکمیت ملی و استقرار دموکراسی، شاه‌کلید است. چشم داشتن به ترحم پاکستان، هوش طالبان و یا حمایت قدرت‌های بزرگ مسؤلیت‌گریزی و خودفریبی است. از جرگه طالبان نباید چیزی جز فرمان‌های طالبانی انتظار داشت.

[i] Taliban agree to surrender Kandahar: Power transfer begins today – Newspaper – DAWN.COM

[ii] Defense Department Briefing | C-SPAN.org

[iii] طلوع نیوزی، یکشنبه، ۳۰ جنوری ۲۰۲۲

[iv] <https://www.khaama.com/persian/archives/100845>